

Jaarverslag 2017

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Colofon

Dit is een uitgave van **Sovon Vogelonderzoek Nederland**.

Samenstelling: Carolyn Vermanen

Eindredactie: Fred Hustings

Vormgeving: John van Betteray

Foto's omslag: Koos Dansen (jeugd op de Landelijke Dag)

Postbus 6521

6503 GA Nijmegen

Tel. 024 7 410 410

info@sovon.nl

www.sovon.nl

Inhoud

Feiten en cijfers

- Wat vogelden we uit in 2017
- Financiën en beleid

Maatschappelijke rol

- Missie, doel en kernwaarden
- Kernactiviteiten
- Organisatie
- Samenwerking en partners
- Verantwoord ondernemen

Activiteiten/thema's

- Vereniging
- Monitoring
- Vogelatlas
- Kennisagenda

Publicaties

- In 2017 verschenen Sovon-rapporten
- In 2017 verschenen (populair) wetenschappelijke publicaties
- Sovon in het nieuws

ANBI

- Giften en donaties
- Eindsprint soortssponsoring Vogelatlas
- Rob Goldbach Publicatie Fonds

Bijlagen

- Bestuursleden en hun nevenfuncties 2017
- Wetenschappelijke BegeleidingsCommissie 2017
- Ledenraad 2017
- Vrijwillige coördinatoren 2017
- Stagiairs 2017
- Medewerkers 2017

› De eindsprint voor de Vogelatlas in 2017: met name via soortssponsoring konden welkome bijdragen worden bijgeschreven!

Vogels zoeken supporters

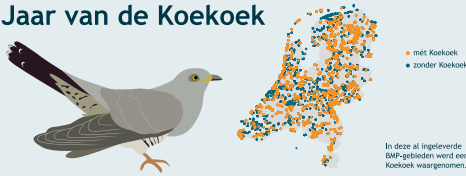
Laatste kans!
Een soort steunen voor de Vogelatlas kan nog tot 1 januari 2018

Sovon Wat vogelden we uit in 2017?

Jaar van de Koekoek

In het nieuws

- Tweede flywagting** van miljoenen wadvogels van Noorwegen tot Zuid-Afrika. (Jan)
- ca. **1200 jonge Grutto's** worden vliegvlug. (aug)
- 60-70% afname** van boerenlandvogels sinds 1960. (mrt)
- 44%** van broedvogels op de nieuwe **Rode Lijst**. (nov)

Bedankt voor je inzet!
 Kunnen we in het Jaar van de Hulstzwaluw 2018 weer op je rekenen?

Sovon in het kort

Samenvatting

Samen met duizenden vrijwillige vogeltellers kun je heel wat bereik. In dit jaarverslag zetten we de activiteiten en resultaten in 2017 op een rij.

De infographic biedt een overzicht voor wie de belangrijkste zaken in één oogopslag wil zien.

Financiën

Voor het financieel overzicht verwijzen we naar de samenvatting van de [jaarrekening](#), inclusief het bestuursverslag.

Maatschappelijke rol

Missie, doel en kernwaarden

In Nederland is het spanningsveld tussen het intensieve landgebruik en de kwaliteit van het leefgebied voor vogels overal zichtbaar. Tegelijkertijd heeft Nederland zich internationaal gebonden aan afspraken om de kwaliteit van belangrijke vogelgebieden op peil te houden of te verbeteren. Sovon beweegt zich als onafhankelijke kennisorganisatie binnen dit spanningsveld met als ambitie om het natuurbeleid en (natuur)beheer te ondersteunen met vogelinformatie en zo bij te dragen aan kennisvermeerdering.

De ambities van Sovon vloeien voort uit onze visie dat objectieve informatie over vogels nodig is om de kennisvragen vanuit het natuurbeleid, beheer en maatschappij te kunnen beantwoorden. De resultaten van door Sovon uitgevoerde monitoring en veel ander onderzoek zijn openbaar te raadplegen. Daarbij zorgen we voor borging van kwaliteit, onafhankelijkheid en objectiviteit.

Kernactiviteiten

Met behulp van een uitgebreid netwerk van gemotiveerde vrijwillige vogelwaarnemers volgen we de ontwikkelingen van alle in Nederland in het wild voorkomende vogelsoorten op de voet aan de hand van meetnetten. Naast het aanreiken van duidelijke methodieken voor het veldwerk besteden wij veel aandacht aan het communiceren van de resultaten naar de tellers en in de opleiding van nieuwe tellers. Zij moeten immers hun inzet ervaren als een plezierige besteding van hun vrije tijd.

Daarnaast plaatsen we de veldgegevens in nader ecologisch of toepassingsgericht perspectief met behulp van een deskundige werkorganisatie; we willen immers veel weten over de ontwikkelingen van vogels, inclusief de mogelijke onderliggende oorzaken. Wat we kunnen oppakken is natuurlijk grotendeels afhankelijk van de vragen van onze opdrachtgevers.

Om de veldgegevens goed te kunnen interpreteren is het noodzakelijk dat ongeveer eens per twintig jaar een actueel landsdekkend overzicht van het voorkomen van alle vogelsoorten beschikbaar is. Ook daarvoor is het vrijwilligersnetwerk ingezet en met succes; hun krachttoer zal in 2018 worden afgerond met de nieuwe vogelatlas.

Dit jaarverslag presenteert een overzicht van de in 2017 uitgevoerde activiteiten.

Organisatie

Statutaire naam:	Sovon Vogelonderzoek Nederland
Vestigingsplaats:	Nijmegen
Rechtsvorm:	Vereniging met volledige rechtsbevoegdheid

De Ledenraad is een afvaardiging van maximaal 40 leden, gekozen vanuit de twintig districten voor een periode van hooguit acht jaar. De Ledenraad vergaderde in 2017 tweemaal met het bestuur en had een belangrijke inbreng bij de nieuwe Meerjarenvisie 2018-2021, het daarbij behorende jaarplan en andere verenigingsactiviteiten, zoals de Vogelatlas. Daarnaast stelde de Ledenraad de jaarrekening 2016, begroting 2018 en de hoogte van de contributies vast. Een afvaardiging van de Ledenraad koos samen met een bestuurslid Ben Hulzebos als de Vrijwilliger van het Jaar 2017.

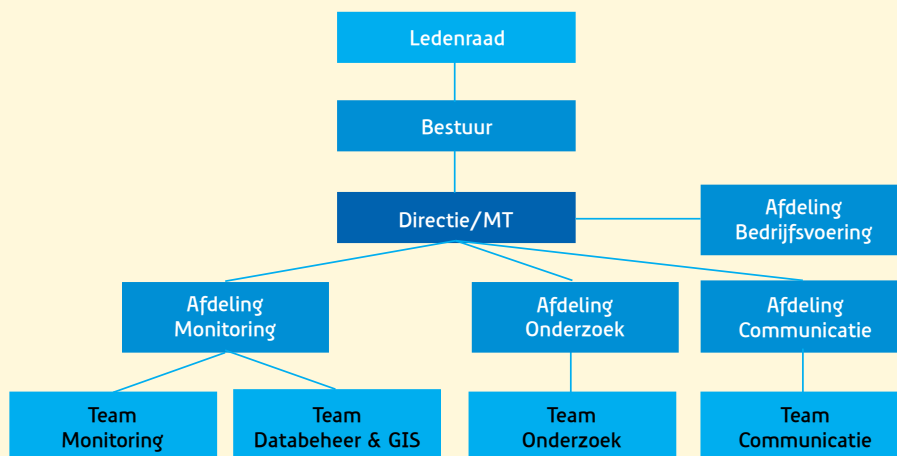
Het bestuur van Sovon houdt zich bezig met de toetsing en vaststelling van het beleid op hoofdlijnen. Ze heeft de dagelijkse leiding van het kantoor gedelegeerd aan de directeur. Het bestuur legt verantwoording over het gevoerde beleid af aan de Ledenraad.

Zowel het lidmaatschap van het bestuur als van de Ledenraad zijn onbezoldigde functies. In de bijlage een overzicht van bestuursleden en hun nevenfuncties en de ledenraadsleden.

De dagelijkse leiding van het bureau is in handen van directeur Theo Verstrael, die daarbij wordt ondersteund door de drie afdelingshoofden Julia Stahl (Onderzoek), Carolyn Vermanen (Communicatie & Bedrijfsvoering) en Rob Vogel (Monitoring). Samen vormen ze het managementteam. De personele bezetting bedroeg gemiddeld over het jaar 53,2 fte. Op 31 december 2017 waren 60 medewerkers bij Sovon in dienst.

› De ledenraad ontspant even in de Millingerwaard.
Foto: Arjo Bunscoeke

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Centraal Bureau voor de Statistiek

Samenwerking en partners

Als netwerkorganisatie werkt Sovon samen met veel partijen. Met veel organisaties wordt al jarenlang een intensieve relatie onderhouden, zoals met het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), Rijkswaterstaat, het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, provincies, Vogelbescherming Nederland, de WOT Natuur & Milieu, terreinbeherende organisaties, verschillende adviesbureaus en internationaal met de EBCC en AEW. Om oorzaken van veranderingen in verspreiding en aantallen van vogels te achterhalen, is kennis vanuit andere instituten van grote waarde; hiertoe behoren onder andere het Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO), het Vogelstrekstation en diverse universiteiten. Ook het *Centre for Avian Population Studies* (CAPS <https://www.sovon.nl/nl/CAPS>) draagt een belangrijke steen bij.

De samenwerking van organisaties die zetelen binnen NatuurPlaza loopt grotendeels via projecten zoals de kennisontwikkeling over exoten in het Nederlands Expertisecentrum Exoten (NEC-E). Met de aanstelling van de bijzonder hoogleraar *Integrated Conservation Biology* in 2016 is de samenwerking inhoudelijk verder versterkt. De werkrelatie met het *Dutch Wildlife Health Centre* is verder uitgebouwd omdat het aantal vragen over de rol van wilde vogels bij het voorkomen en de verspreiding van dierziekten toeneemt. De samenwerking met de soortenorganisaties loopt via verschillende projecten waaronder rond de Nationale Databank Flora & Fauna.

Vogelbescherming
NEDERLAND

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

Verantwoord ondernemen

Duurzaamheid staat hoog in het vaandel bij de dagelijkse werkzaamheden van Sovon. Daarom stimuleert Sovon het gebruik van openbaar vervoer en de fiets. Bij de inkoop van kantoorinrichting kiezen wij bewust voor duurzame producten via gecertificeerde leveranciers. Medewerkers maar ook de achterban, worden gestimuleerd om digitaal te werken om papier te besparen. Waar mogelijk en wenselijk worden projectresultaten en rapportages digitaal aangeleverd.

Wet- en regelgeving

Bij het uitvoeren van projecten houdt Sovon zich aan de zorgplichten conform de vergunningen en ontheffingen die zij heeft voor het uitvoeren van vogelonderzoek, inclusief het controleren van nesten en vangen en zenderen van vogels. Sovon heeft bovendien een vergunning in het kader van de nieuwe Wet op de Dierproeven en ziet toe op het verantwoord omgaan met vogels die worden gevangen ten behoeve van onderzoek.

Met het oog op de inwerkingtreding van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) per 25 mei 2018 zijn in 2017 stappen gezet om tijdig aan de hierop van toepassing zijnde eisen te voldoen. Zo is de privacyverklaring in samenspraak met de ledenraad aangepast en is het beheer van en de toegang tot persoonsgegevens geïnventariseerd en getoetst aan de normen van de AVG. Belangrijk daarbij is de bepaling in de privacyverklaring dat derden geen inzage krijgen in persoonsgegevens die Sovon beheert.

› Na het inloggen kun je altijd onder *Mijn account* je gegevens inzien en, indien nodig of gewenst, wijzigen

The image shows a screenshot of the Sovon Invoerportaal website. At the top, a browser window displays the URL 'portal.sovon.nl'. Below the browser, the website header features a stylized bird logo on the left and the title 'Sovon Invoerportaal' in large blue text. A dark teal navigation bar contains the links 'Overzicht projecten', 'Vacante gebieden', and 'Mijn account'. Below the navigation bar, a white box with a light blue border contains the greeting 'Goedemiddag' in bold blue text, followed by 'Welkom op het Sovonportaal'. A paragraph below reads: 'Op deze pagina vind je je persoonsgegevens en voorkeuren bij elkaar. Je gegevens worden verwerkt via ons privacybeleid.' At the bottom of the page, two dark teal buttons are visible: 'Algemene gegevens' on the left and 'Mailings' on the right. A small number '8' is positioned between these two buttons.

Activiteiten & thema's

Vereniging

Drukbezochte Landelijke Dag

Ruim 2.000 bezoekers reisden op 2 december 2017 af naar Ede voor het hoogtepunt van het Jaar, de Landelijke Dag. In de drie Sovon-zalen van de Reehorst kregen zij een gevarieerd lezingen-programma. De Nederlandse Ornithologische Unie en de samenwerkende partners achter de Jaarrond Tuin-telling vulden een vierde en vijfde zaal met een parallel-programma. Ook de informatiemarkt met ruim 90 standhouders trok veel belangstelling. Het speciale jeugdprogramma zat met 34 kinderen vol.

➤ *Op de Landelijke Dag startte het Jaar van de Huiszwaluw 2018 officieel met een lezing van Loes van den Bremer. Foto: Koos Dansen; foto achtergrond: Harvey van Diek*

Meer aandacht voor werving, opleiding en binding waarnemers

De Sovon-medewerkers houden op verschillende manieren, zowel online als offline, contact met (potentiële) vogeltellers. Verspreid over het hele land werden ten minste 30 lezingen gegeven, vaak voor lokale en regionale werkgroepen. Om nieuwe waarnemers op te leiden en de monitoring te verster-

ken zijn broedvogelcursussen georganiseerd in West-Friesland, Groningen, Nijverdal, Utrecht, Schouwen-Duiveland en Tiel. Ook bezochten en/of organiseerden Sovon-medewerkers de provinciale vrijwilligersdagen in Zuid-Holland, Zeeland, Limburg, Friesland, Drenthe, Gelderland en Overijssel en andere bijeenkomsten waar veel vogelaars bijeen kwamen.

Voor vragen en opmerkingen kunnen de tellers doorgaans terecht bij de helpdesk. Van deze service werd zo'n 3.000 maal gebruikgemaakt. Veel vragen gingen over het gebruik van Avimap. Omdat een deel van de vragen vaker terugkomt en omdat vogeltellers ook elkaar kunnen en willen helpen, is in 2017 gestart met een forum voor waarnemers. Een andere belangrijke activiteit was de start van een online cursusplatform voor nieuwe (en bestaande) tellers. Het platform startte eind 2016 met een cursus voor het Meetnet Urbane Soorten (MUS); deze werd in 2017 verder uitgebouwd met extra oefeningen. Zo'n 180 deelnemers maakten gebruik van deze online cursus, waarna ze aan de slag kunnen.

Waarnemersbestand bekeken

In 2017 is de samenstelling en de ontwikkeling in het waarnemersbestand nader geanalyseerd. Waarnemers die actief zijn voor Sovon wonen verspreid over heel Nederland. Enkele regio's zijn dunner bezaaid, zoals Zuid-Limburg, Noordoost-Groningen en de zuidelijke rand van Brabant. Het betreft voor 83% mannen en voor 17% vrouwen, waarvan de laatstgenoemde groep langzaam een steeds groter aandeel krijgt. Waarnemers die niet meer actief zijn deden gemiddeld zo'n 6 jaar mee aan de telprojecten. De vrijwilligersmonitor wordt jaarlijks herhaald en is voor Sovon een mooi handvat voor het wervings- en opleidingsbeleid voor waarnemers.

Bedankt!

Vrijwillige vogeltellers vormen de ruggengraat van de vereniging. We prijzen ons gelukkig met een grote groep trouwe waarnemers. Jaarlijks ontvangen vrijwilligers die 25 jaar (of meer) tellen een bedankje en belanden ze op onze Wall of Fame. Inmiddels bevat deze lijst meer dan duizend namen! De eer om als Vrijwilliger van het Jaar in het zonnetje gezet te worden, viel in 2017 te beurt aan Ben Hulsebos van de Vogelwerkgroep Losser.

› Een verraste Ben Hulsebos krijgt zijn zwaluwtje opgespeld door Theo Verstrael en een schilderij van een Middelste Bonte Specht van de hand van Elwin van der Kolk doet hem nog meer glunderen.
Foto: Ben van Os

> Een slaappleafts van Scholeksters. Foto: Peter Eekelder

Vogelmonitoring

Jaarlijks steken we samen met partnerorganisaties veel energie in landelijke monitoring van broedvogels, watervogels en wintervogels. Zo is dit jaar weer een derde van de ongeveer 11.000 steekproefgebieden geteld, zijn de gegevens verwerkt van ruim 10.000 kolonies en zijn de telresultaten aangeleverd van zeldzame broedvogels op zo'n 2.500 locaties. In 53 Natura 2000-gebieden zijn slaappleafts gemonitord van 19 soorten, maar ook buiten Natura 2000-gebieden zijn slaappleafts geteld, onder andere van overwinterende ganzen. Watervogels zijn weer integraal geteld in 93 grote 'monitoringgebieden'. Daarnaast zijn er veel aanvullende tellingen van ganzen en zwanen geweest. Aanvullende tellingen van zeevogels in de Waddenzee en Noordzee zijn verwerkt in de overzichten.

Daarnaast zijn in 2017 de volgende ontwikkelingen te melden:

Monitoring in het kader van ANLb geïntensiveerd

2017 was het tweede jaar van de nieuwe beleidsmonitoring in het kader van het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb), een belangrijke uitbreiding van onze landelijke meetnetten. Het gaat om een selectie van broedvogels, watervogels en wintervogels van het boerenland. Hierbij borduren we voort op de landelijke meetnetten van het Netwerk Ecologische Monitoring, en het daarbij opgebouwde netwerk van vrijwillige vogeltellers. De beleidsmonitoring richt zich op een vergelijking van de aantalsontwikkeling in gebieden met en zonder beheerovereenkomsten. We zijn op zoek gegaan naar aanvullende meetpunten om regionale hiaten te vullen. Daarom investeerden we in werving en opleiding van nieuwe tellers (bv. interactieve instructievideo's ontwikkeld, cursussen, lezingen). In 2017 zijn ruim 200 nieuwe tellers geworven die (mede) actief zijn in ANLb-gebied. Er zijn 38 nieuwe BMP-telgebieden in ANLb-gebied en 83 nieuwe BMP-telgebieden in referentiegebieden bij gekomen.

Groei van het aantal routes waarop wintervogels worden geteld

Voortvloeiend uit het ANLb heeft het oudste monitoringproject van Sovon, het sinds 1978 lopende Punt-Transect-Tellingen-project voor wintervogels (PTT), weer (deels) externe financiering. Na de sterke toename van het aantal getelde routes in 2016, tot 576, volgde een lichte groei in 2017 naar 587 routes. Gericht werving (belactie onder oud-atlastellers) en binding (extra nieuwsbrieven) verklaren dit succes, samen met het laagdrempelige karakter van deze telling.

Nieuwe handleiding voor broedvogelmonitoring en nieuwe invoermodules
Voorafgaand aan het broedseizoen van 2017 is de nieuwe Handleiding Sovon broedvogelonderzoek gepresenteerd en verspreid onder tellers. Daarnaast zetten we een aantal instructiefilmpjes met uitleg over veel gestelde vragen op de website en YouTube. Het gebruik van Avimap, de in 2016 geïntroduceerde mobiele invoerapplicatie op maat, door broedvogeltellers is verder toegenomen. In 2017 is mobiele invoer via Avimap ook mogelijk gemaakt voor het Meetnet Urbane Soorten (MUS) en Meetnet Watervogels. Tevens lanceerden we de voor watervogels geheel vernieuwde online invoermodule.

Leeftijdseffecten waarnemers?

Met het CBS analyseerden we de leeftijdseffecten van waarnemers op de broedvogeltrends van hoog frequent zingende vogelsoorten (o.a. Goudhaan, Sprinkhaanzanger). De conclusie was dat er hooguit een geringe en binnen soortgroepen vaak niet eenduidige invloed van leeftijd op de landelijke trends was. Dit betekent niet dat ouderen daadwerkelijk even goed horen als jongeren. Mogelijk wordt hun gehoorverlies gecompenseerd door meer ervaring, of zijn ouderen zich zodanig bewust van hun gehoorverlies dat zij andere maatregelen treffen om dit op te vangen (gehoorapparaat, meenemen van beter horende waarnemers) dan wel besluiten te stoppen met vogelinventarisaties als het echt niet meer gaat. We publiceerden de resultaten in Sovon-Nieuws.

Doorgroei MUS

Het speciale meetnet voor bebouwde omgeving MUS beleefde in 2017 zijn elfde jaar. Waar we vorig jaar nog een stabilisatie in deelname signaleerden, lijkt er in 2017 toch weer van een doorgroei sprake. Begin 2017 werd de geheel vernieuwde MUS-Cursus online gezet. Ook is er een YouTube filmpje toegevoegd waarin kort wordt uitgelegd waarvoor de gegevens van MUS worden gebruikt. In opdracht van WOT N&M hebben we een monitoring-advies geschreven ter ondersteuning van de Gedragscode natuurinclusief renoveren. MUS blijkt geschikt om de effecten van grootschalige woningrenovaties in de toekomst in beeld te brengen, met een beperkte gerichte uitbreiding van het aantal MUS-telpunten in regio's die nu nog niet voldoende bemonsterd worden.

Ooievaarsbestand compleet

Aan het bestand van het Meetnet Nestkaarten werd een grote set van historische nestgegevens van Ooievaars van voor 2012 toegevoegd, in samenwerking met werkgroep STORK. Op basis hiervan werd een publicatie geschreven en aangeboden aan het tijdschrift Limosa.

Verbetering trends Grutto als niet-broedvogel

Voor de Grutto als niet-broedvogel wordt de landelijke trend verbeterd door de resultaten uit watervogeltellingen te combineren met de tellingen in enkele tientallen regelmatig getelde slaappleatsen. De Grutto wordt daarmee de vijfde soort worden waarvoor slaappleatstellingen bijdragen aan de landelijke trendberekeningen, naast de primaire toepassing ten behoeve van Natura 2000 gebiedsmonitoring.

Overige acties

- Op verzoek van de Provincie Gelderland hebben we in 2017 extra coördinatie-inspanningen verricht om de populatieomvang te kunnen bepalen van Draaihals en IJsvogel op de Veluwe.
- Met behulp van de resultaten van de Vogelatlas hebben we nieuwe schattingen voor 2013-15 kunnen maken zeldzame broedvogels in enkele Natura 2000-gebieden.
- Op verschillende niveaus is overleg gevoerd met terreinbeherende organisaties, met name met lokale beheerders en 'boswachters monitoring'. Het doel daarbij was om monitoringwensen zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen.
- In het kader van de Living Planet Report 2017 van het Wereld Natuur Fonds heeft het CBS samen met Sovon voor het eerst trends van doortrekkende en overwinterende zeevogels berekend, op basis van een combinatie van zeetrek- en vliegtuigtellingen.

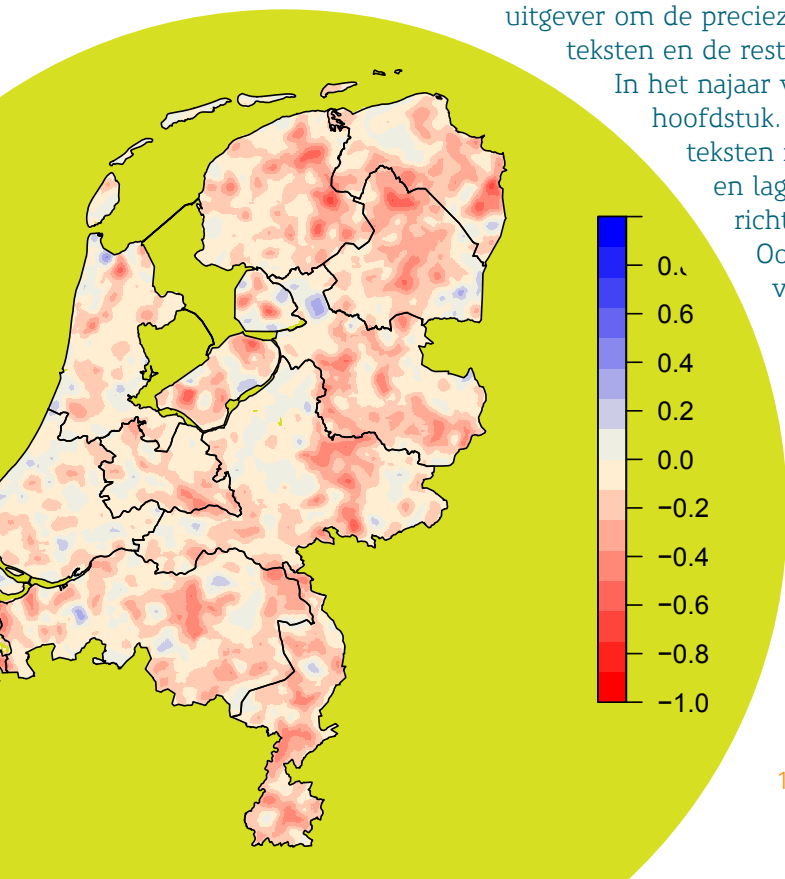
Vogelatlas

Eind 2016 konden we beschikken over de voorlopige verspreidings- en veranderingsskaarten van de 321 vogelsoorten die in Vogelatlas beschreven zullen worden. Met deze kaarten en de bijbehorende kerninformatie konden de auteurs van de teksten over deze soorten aan de slag. Begin 2017 begonnen de eerste soortteksten bij de redactie binnen te druppelen, aanzwellend tot een hausse aan teksten in de maanden die volgden. De redactie kon aan de slag met het becommentariëren van de veelal heel doortimmerde bijdragen. Heel prettig was dat de sortauteurs het commentaar van de redactie snel verwerkten waardoor gaandeweg het jaar steeds meer schitterende eindconcepten beschikbaar kwamen. Ook de fotoredactie liet zich niet onbetuigd door fotografen te benaderen voor uniek beeldmateriaal dat de Vogelatlas een speciaal cachet zal geven. Gedurende het jaar was er frequent contact met de uitgever om de precieze opzet en vormgeving van de soortteksten en de rest van de publicatie te perfectioneren.

In het najaar van 2017 is gestart met het synthesehoofdstuk. Eind 2017 kon de eerste tranche soortteksten naar de uitgever voor de vormgeving, en lagen de werkzaamheden mooi op schema richting de publicatie eind 2018.

Ook op het vlak van de data-analyses is veel werk verzet door de twee modelleers in intensieve samenwerking met de rest van het atlasteam. Op basis van de laatste inzichten op het vlak van ruimtelijke statistiek is van de voorlopige verspreidingskaarten via een aantal proces- en controlestapen toegewerkt naar de definitieve kaarten.

› *Dat er tussen 1998-2000 en 2013-2015 veel veranderd is, laten de verschilkaarten zien; hier voor Kievit*

Achter de schermen is gewerkt aan de financiering van dit project, met 1,25 miljoen euro immers de grootste investering uit de 44-jarige geschiedenis van Sovon. Met name via soortsporsoring konden welkome bijdragen worden bijgeschreven!

Kennisagenda

CHIRP project voortgezet – onderzoek aan de cumulatieve effecten van menselijk handelen op Scholeksters

Al meer dan een kwart eeuw nemen de aantallen Scholeksters in Nederland in razendsnel tempo af. Een belangrijk doel van het project CHIRP – een afkorting van *Cumulative Human Impact on biRd Populations* – is dan ook de oorzaken van die afname te achterhalen en maatregelen voor te stellen die het tij kunnen keren. Om de impact van verstoring op habitatkeuze en gedrag te meten zijn in 2017 Scholeksters in de Waddenzee uitgerust met geavanceerde GPS zenders. Deze technologie levert gedetailleerde informatie over verstoring op gedragspatronen. Daarnaast worden verspreid over meer dan 30 Nederlandse regio's Scholeksters voorzien van een kleurring. Een heel leger van waarnemers leest de dieren jaarrond af en voert de waarnemingen in op www.wadertrack.nl. De meldingen leveren veel kennis op over broedsucces, overleving en vestiging van jonge en oude dieren. Die kunnen gekoppeld worden aan de lokale condities. Projectinformatie en actuele terugmeldingen van de zendervogels zijn te vinden op www.chirpscholekster.nl/. Het project wordt gefinancierd door het NWO-Toegepaste en Technische Wetenschappen en uitgevoerd door onderzoeksinstituten die samenwerken in het *Centre for Avian Population Studies* (CAPS).

Eerste stappen gezet voor analyse van dynamiek vogelpopulaties in het deltagebied

Het Deltagebied is van groot nationaal en internationaal belang voor vogels. Het gebied staat onder aanzienlijke menselijke druk, maar er vinden ook ingrepen plaats die gunstig kunnen uitwerken op de natuurwaarden. Om deze ontwikkelingen in goede banen te leiden is het van belang om de karakteristieke vogelsoorten van het Deltagebied goed te blijven volgen. Daarvoor is niet alleen kennis van de aantallen vogels, maar ook informatie over broedsucces en overleving nodig. Een dergelijke 'demografische' of 'geïntegreerde' analyse vormt een essentiële eerste stap in het achterhalen van oorzaken van aantalsveranderingen. Voor enkele soorten heeft Sovon in een geïntegreerde analyse in 2017 deze eerste stap gezet.

› *Dynamiek op de Slijkplaat.*
Foto: Pim Wolf

Nederlandse merelpopulatie getroffen door Usutu virus
 In 2016 is voor het eerst het voor Merels vaak dodelijke Usutu virus in Nederland vastgesteld. Begin september 2017 hadden Sovon en DWHC in totaal ruim 1500 meldingen van dode Merels ontvangen. Het is niet eenvoudig om de werkelijke omvang van de sterfte te bepalen en antwoord te geven op de vraag in hoeverre het virus de merelpopulatie op langere termijn negatief beïnvloedt. Het is belangrijk om met tellingen en onderzoek een vinger aan de pols te houden. Sovon trekt hierin samen op met het Dutch Wildlife Health Centre DWHC, het Vogel-trekstation en het Erasmus MC. Hoopvol is in elk geval dat we dankzij onderzoek aan geringde vogels nu al weten dat er ook besmette Merels zijn die later levend en ogenschijnlijk gezond zijn teruggevangen.

Rol van drones bij vogelonderzoek onder de loep

Vogelaars en onderzoekers doen steeds meer ervaring op met gebruik van drones voor monitoring en onderzoek. Om meer inzicht te krijgen in de mogelijkheden én onmogelijkheden van drones heeft Sovon begin 2017 een literatuurstudie uitgevoerd naar internationale en nationale ervaringen (zie Sovon Nieuws 2017/2) en volgen we de ontwikkelingen op de voet, o.a. door een actieve rol in het internationale kennisnetwerk rondom drones in de Waddenzee.

2017: Jaar van de Koekoek

In 2017 stond de Koekoek centraal in het Jaar van. Het aantal Koekoeken neemt al decennialang in aantal af. Waarom precies weten we niet. De aantallen van diverse soorten waardvogels –Graspieper, Gele Kwikstaart – zijn eveneens afgenomen. Ook zijn er aanwijzingen dat de warmere voorjaren invloed hebben; waardvogels beginnen eerder met broeden, Koekoeken komen wellicht te laat aan. Sovon en Vogelbescherming hebben in 2017 alle beschikbare data uit verschillende meetnetten, waaronder Vogelatlas en BMP, op een rij gezet en de beschikbare informatie gebundeld in een kennisoverzicht. www.sovon.nl/nl/jaarvandekeoekoek en www.sovon.nl/nl/content/kennisoverzicht-keoekoek

► Drones onder de loep.
 Foto: Kees Koffijberg

Publicaties

Het publiceren van onderzoeksresultaten is een van de doelstellingen van Sovon. Dit doen we op verschillende manieren en voor een breed scala aan doelgroepen: via het eigen blad Sovon-Nieuws, rapporten, (populair) wetenschappelijke publicaties en online nieuwsberichten in sociale media en traditionele nieuwsbronnen .

Sovon-Nieuws

[Sovon-Nieuws](#) verscheen viermaal in een oplage van 4.700 ex.

In 2017 verschenen Sovon rapporten

[Lijst in losse bijlage](#)

In 2017 verschenen (populair) wetenschappelijke publicaties

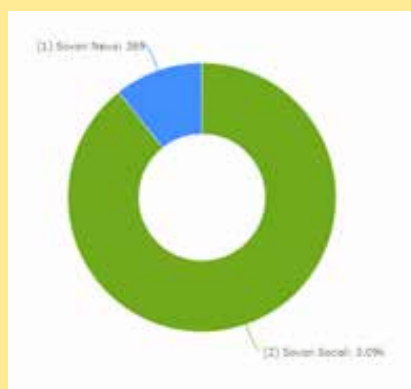
[Lijst in losse bijlage](#)

Sovon in het nieuws

Website

Sovon.nl is het belangrijkste online kanaal voor Sovon. Het aantal gebruikers en bezoek steeg flink t.o.v. 2016 (zie hiernaast).

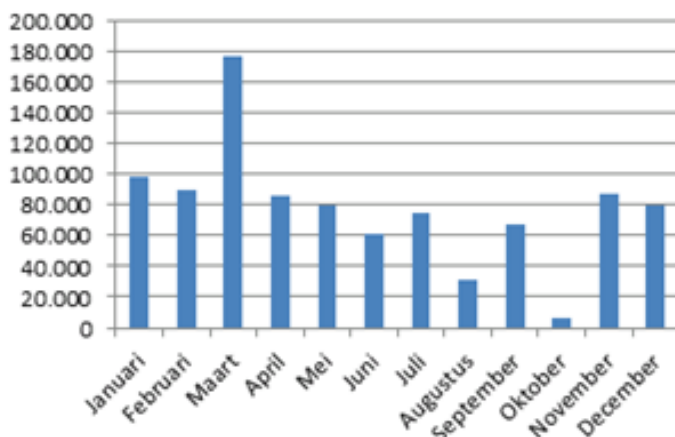
Sovon realiseert een groot bereik via online kanalen, waarbij de sociale media opvallen. De in 2017 belangrijkste online nieuwsbronnen, op basis van bereikte personen, zijn hieronder weergegeven. Tevens wordt de media-aandacht in de loop van het jaar getoond, waarna een korte duiding volgt van opvallende pieken.

Het totale online bereik van Sovon gaat voor 84% via social media. De meer 'traditionele' online nieuwssites zorgen voor 16% van het bereik.

Mediawaarde

➤ *Toelichting: mediawaarde uitgedrukt in Advertising Value Equivalency (AVE). Elke bereikte persoon heeft daarbij een dollarwaarde van 0,37.*

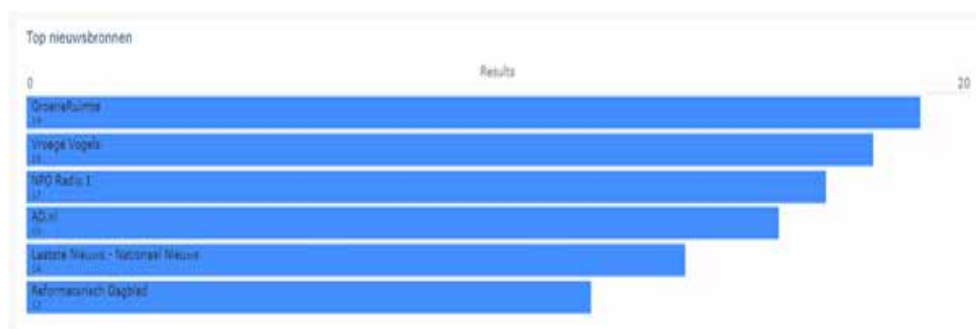
De piek in maart wordt veroorzaakt door verschillende berichten op bronnen met een groot bereik (Nu.nl, NOS, Telegraaf, NRC, AD):

- Beleid om wilde ganzen te verjagen is mislukt
- Eerste kievitsej 2017 gevonden in provincie Utrecht
- Gedoogbeleid ganzen mislukt

Kijkend naar het hele jaar zijn dit de online nieuwsberichten (buiten Sovon.nl) met de grootste mediawaarde (op basis van bereik per bron). Daarbij valt op dat de berichtgeving over de nieuwe Rode Lijst het meeste bereik kreeg:

- Steeds meer Nederlandse broedvogels bedreigd (Nu.nl)
- Meer bedreigde broedvogels in Nederland (NOS)
- Beleid om wilde ganzen te verjagen is mislukt (Nu.nl)
- Eerste kievitsej 2017 gevonden in Utrecht (Nu.nl)
- Overwinterende toendravogels hebben het zwaar in Nederland (Nu.nl en NOS)
- Vlaamse vogelbescherming vermoedt usutu-virus (Telegraaf)
- Heimweemeeuw keert terug (Telegraaf)
- Eerste Visarend slaat vleugels uit (AD)
- Bossche bedrijfsdaken als kraamkamer voor kustvogels (AD)

Naast bereik en mediawaarde is het zinvol om te kijken naar welke nieuwsbronnen het vaakst aandacht aan (het werk van) Sovon besteden:

Traditionele media kranten en tijdschriften

Het aantal artikelen in de traditionele media waarin Sovon werd genoemd bleef ongeveer gelijk ten opzichte van 2016. Het gaat dan om kranten en tijdschriften die hun artikelen ook online plaatsen, zoals De Telegraaf en Bionieuws. Daarin werden we in 2017 minstens 113 keer genoemd.

ANBI

Giften en donaties

Sovon heeft een ANBI-status, wat wil zeggen dat de organisatie is erkend als een Algemeen Nut Beogende Instelling. Dankzij dit keurmerk zijn giften fiscaal aftrekbaar. Donaties en nalatenschappen komen dus volledig ten goede aan belangrijk vogelonderzoek en onderhoud van het vrijwilligersnetwerk.

Hoewel 95% van de inkomsten van Sovon voortkomt uit betaalde opdrachten, zijn giften belangrijk. Dankzij deze bijdragen kunnen we de begroting op projecten zoals de Vogelatlas sluitend maken en onderzoek doen naar vraagstukken die wij als vereniging belangrijk vinden, maar waarvoor financiering ontbreekt. Daarnaast worden giften ingezet om het vrijwilligersnetwerk te versterken, de mogelijkheden voor digitale invoer te verbeteren en publicaties te ondersteunen.

Vogelatlas is belangrijkste bestedingsdoel

Evenals in 2016 zijn de meeste financiële bijdragen vorig jaar ten goede gekomen aan de Vogelatlas. Soortssponsoring leverde tot en met 2017 ruim € 131.000 op: 263 soorten zijn gesponsord door zo'n 550 personen en organisaties. De eindsprint van soortssponsoring was zeer succesvol. In de laatste vier maanden werd nog ruim

€ 25.000 opgehaald. De loterij tijdens de Landelijke Dag leverde bijna € 1.000,- op. Diverse standhouders stelden hiervoor belangeloos mooie prijzen beschikbaar.

Aan algemene donaties, voornamelijk als extra gift bij de contributie, kwam € 10.400,- binnen. Deze giften zijn toegevoegd aan het Atlasproject.

› *Blijfe winnaars bij de prijsuitreiking van de loterij op de Landelijke Dag. Hoofdprijs: een mooie kijker van Landelijke Dag-hoofdsponsor Meopta. Foto: Koos Dansen*

Rob Goldbach Publicatie Fonds

Het Rob Goldbach Publicatie Fonds ondersteunt de uitgave van publicaties over vogels. In 2017 ontving het fonds wederom een mooie donatie van de Van Heest Stichting van € 1.000. Vier publicaties werden in 2017 met in totaal € 2.000,- ondersteund door het Rob Goldbach Publicatie Fonds. Dit zijn:

- Reizen langs de waterkant, over Dwergsterns, door René Beijersbergen (verscheen in 2016, komt financieel ten laste van boekjaar 2017) sovon.nl/nl/actueel/nieuws/ecologie-van-dwergsterns
- Themanummer Drentse vogelatlas van Drentse Vogels, uitgegeven door de Werkgroep Avifauna Drenthe.
- Jubileumboekje weidevogels, uitgegeven door Vogelwerkgroep Zutphen
- Vogelgids Midden Kennemerland, uitgegeven door Vogelwerkgroep Midden Kennemerland

Legaat

In 2016 ontving Sovon een belangrijk legaat van Jacques Schoufour. De Rotterdamse havenbaron met een grote liefde voor vogels overleed in 2014. Hij besloot een deel van zijn nalatenschap ten goede te laten komen aan verschillende organisaties die zich bezighouden met vogelonderzoek en -bescherming in met name Zuidwest-Nederland. Sovon is één van de organisaties.

Dankzij het legaat konden we aanvullend veldwerk uitvoeren voor de Vogelatlas in het zuidwesten van Nederland. Daarnaast is er een extra impuls gegeven aan het vrijwilligersnetwerk in Zeeland en Brabant-West met lezingen over telresultaten, extra cursussen om nieuwe waarnemers op te leiden en lokale bijeenkomsten van vogelwerkgroepen. Tot slot gaat een deel van de erfenis naar demografisch onderzoek naar vogelpopulaties in de Delta, waarmee we meer inzicht krijgen in bedreigingen van vogels en kansrijke herstelmaatregelen (zie ook p.4). Deze extra impuls is gespreid over de periode 2016-2018.

Meer informatie: sovon.nl/anbi of sovon.nl/schenken

6

Rob Goldbach Publicatie Fonds

Sovon-Nieuws jaargang 30 (2017) nr 2

Het Rob Goldbach Publicatie Fonds is een speciaal fonds van Sovon Vogelonderzoek Nederland. Het is ingesteld na het overlijden van ons oud-bestaurslid Rob Goldbach in 2009. Rob was acht jaar lang een gewaardeerd bestuurslid, fanatiek vogelaar én onderzoeker.

Doelstelling

Met het fonds willen we een bijdrage leveren aan de totstandkoming van (populair) wetenschappelijke artikelen en andere publicaties over vogelonderzoek. De publicaties zijn van groot belang voor verdere kennisontwikkeling en-overdracht. Publicaties over vogelonderzoek door vrijwilligers en/of vogelwerkgroepen uit de achterban van Sovon hebben een pré. Zo wil Sovon met het fonds een bijdrage leveren aan de totstandkoming van regionale publicaties, zoals een Avifauna of een jubileumoverzicht. Het fonds wordt gevuld door donaties, legaten en (indien mogelijk) een bijdrage van Sovon.

Recent gesteunde projecten

- *Vogels in Groningen* door Egbert Boekema (Avifauna Groningen)
- boek *Reizen langs de waterkant* (over onderzoek aan Dwergsterns) door René Beijersbergen
- boek *Griend – eiland voor vogels* door Jan Veen en Hanneke Dallmeijer
- biografie *Meneer Walters, een Amsterdamse natuur onderzoeker* door Martin Melchers

Hoe kunt u bijdragen?

Er wordt goed gebruik gemaakt van het Fonds. Dat is mooi, maar dat betekent ook dat het fonds financiële aanvulling goed kan gebruiken. Wilt u meehelpen publicaties over vogelonderzoek tot stand te brengen? Dat kan op de volgende manieren:

- een eenmalige donatie;
- Een periodieke schenkingsovereenkomst (volledig aftrekbaar van de belasting!);
- een legaat ten name van het Fonds (of Sovon) stellen; En natuurlijk: u kunt ook helpen het Fonds bekend te maken bij andere mogelijke belangstellenden. Hoort, zegt het voort.

Meer informatie

> sovon.nl/goldbachfonds

Bijlage Organisatie

Bestuur: leden en nevenfuncties

De volgende personen hadden in 2017 zitting in het bestuur:

Roelof ten Doesschate (voorzitter); nevenfuncties:

- Stichting Starena - secretaris/penningmeester, 1997 tot heden
- Nationaal Epilepsie Fonds - voorzitter raad van toezicht, tevens lid van de financiële commissie, 2009 tot 2018

Susan Kaak (secretaris), partner bij Ventoux Advocaten; nevenfunctie:

- Docent beroepsopleiding advocatuur

Dennis Meeuwissen (penningmeester tot november 2017), partner bij BDO; nevenfunctie:

- Universiteit Tilburg - examinerator voor accountancy studenten, 2015 tot heden

André Stougie (penningmeester vanaf november 2017), manager Regulations and Policies bij Rabobank.

Jaap van Gent (lid), nevenfunctie:

- lid Algemene Kerkenraad van de Protestantse Kerk in Nederland (PKN) Soest, 2015 tot heden

Lilian van den Aarsen (lid), directeur Kennis, Innovatie en Strategie bij het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

Marcel Visser, hoofd afdeling Dierecologie NIOO-KNAW; nevenfuncties:

- Bijzonder hoogleraar Rijksuniversiteit Groningen
- Bijzonder hoogleraar Universiteit Wageningen
- voorzitter Dobberke Stichting, 2007 tot heden
- voorzitter Netherlands Society for Evolutionary Biology (NLSEB), vanaf 2018

Ben van Os, programmamanager Europese subsidies provincie Drenthe; nevenfunctie:

- Werkgroep Avifauna Drenthe - bestuurslid, 2014 tot heden (voorzitter vanaf 2018)

› De directeur en de bestuursvoorzitter nemen de ledenraadsleden mee de Millingerwaard in. Ook meedenken de ledenraad?

Op sovon.nl/ledenraad kunt u zien waar er vacatures zijn.

Wetenschappelijke Begeleidingscommissie

Prof.dr.ir. W. (Willem) Bouten (UvA) (voorzitter), prof.dr.ir. C. (Christiaan) Both (RUG), dr. P.W. (Paul) Goedhart (WUR), dr. H.P. (Henk) van der Jeugd (Vogel-trekstation / NIOO), prof. dr. M.E. (Marcel) Visser (NIOO / WUR)

De wetenschappelijke begeleidingscommissie kwam in 2017 niet bijeen.

Ledenraad

De ledenraad bestond in 2017 uit de volgende leden: Ton Arends, Jan de Boer, Arjo Bunschoeke, Maurits de Brauw, Herco Christerus, Eric van Damme, Koos Dansen, Gerrit Dommerholt, Ger Duijf, Antje Ehrenburg, Henk Heijligers, Dini Helmers, Pieter Hielema, Alco van Klinken, Joop Kramer, Rudi Lanjouw, Ed ter Laak, Jan de Leeuw, Joop de Leeuw, Jan Lohuis, Erik Macco, Mary Mombarg, Henrik de Nie, Dirk Prop, Kees Scharringa, Ton van Schie, Harma Scholten, Jos Scholten, Eelke Schoppers, Harry Smit, Hein Verkade, Peter Vermaas, Bastiaan van de Wetering en Hans Witte. In november 2017 namen Jan de Boer, Herco Christerus, Gerrit Dommerholt, Ton van Schie, Peter Vermaas en Hans Witte afscheid als lid van de Ledenraad.

De ledenraad kwam in 2017 tweemaal bijeen.

Districtscoördinatoren Vogelatlas

Floor Arts, Leo Ballering, Sjaak van den Berg, Max Berlijn, Jan de Boer, Alex Bos, Adri Clements, Arend van Dijk, Lieuwe Dijkse, Bert Dijkstra, Ton Eggenhuizen, Victor Eggenhuizen, Sander Elzerman, Peter Hoppenbrouwers, Ronny Hullegie, Pim Leemreize, Harm Meek, Henk-Jan Ottens, Gert Ottens, Arjan Ovaa, Els-Bary Peters, Jan Peeters, Leon Peters, Sander Pruiksma, Kees Scharringa, Piet Schermerhorn, Harma Scholten, Gerard Tamminga, George Tanis, Dirk van Straalen, Willem-Pier Vellinga, Rinse van der Vliet, Regina Vlijm, Rob Vogel, Henk Sierdsema, Jan-Willem Vergeer

Districtscoördinatoren meetnet Broedvogels

Leo Ballering, Patrick Bergkamp, Roland-Jan Buijs, Arend-Jan van Dijk, Bert Dijkstra, Hans van Gasteren, Inge Hagens, Ronnie Hullegie, Ben Hulsebos, Martin Jansen, Marcel Klootwijk, Mathias Koster, Pim Leemreize, Jan Peeters, Wilco Stoopendaal, Gerard Tamminga, Sander Terlouw, Jan Tjoelker, Hans Peter Uebelgünn, Rob Voesten, Nicky Hulsbosch

Regiocoördinatoren meetnet Watervogels

Ton Cuijpers, Mervyn Roos, Harold Steendam

Medewerkers bureau Sovon in 2017

Directie en MT

Theo Verstrael (directeur), Julia Stahl, Carolyn Vermanen en Rob Vogel (overige MT-leden)

afdeling Communicatie

John van Betteray, Harvey van Diek, Laurien Holtjer en Albert de Jong

afdeling Onderzoek

Peter de Boer, Vincent de Boer, Loes van den Bremer, Symen Deuzeman, Lieuwe Dijkse, Peter Eekelder, Bruno Ens, Martin Epe (Het Natuurloket), Ruud Foppen, Klaas Jager, Christian Kampichler, Daan Knoops, Marc van Leeuwen, James Lidster, Romke Kleefstra, Andre van Kleunen, Frank Majoor, Willem van Manen, Kees Oosterbeek, Stef van Rijn, Maja Roodbergen, Hans Schekkerman, Jan Schoppers, Henk Sierdsema, Roy Slaterus, Ted Sluijter, Wolf Teunissen, Petra Verburg, Berend Voslamber en Jessica van der Wal

afdeling Monitoring

team Monitoring

Arjan Boele, Joost van Bruggen, Menno Hornman, Fred Hustings, Olaf Klaassen, Michel Klemann, Kees Koffijberg, Jelle Postma, Marc van Roomen, Sjouke Scholten, Chris van Turnhout en Jan-Willem Vergeer

team Databeheer & ontwikkeling

Yvonne Boesten, Sjoerd Bosch, Ellis Hettinga, Jos van Kessel, Willy-Bas Loos, Lara Marx, Victor Mensing, Jeroen Nienhuis, Gerard Troost, Erik van Winden en Dirk Zoetebier

Afdeling Bedrijfsvoering

Kim Bosman, Ilse Coppes, Renate Eertink, Michel Hengst, Lotty Luiten, Carolin Mix en Jeroen van Zuylen

Vrijwilligers bureau Sovon

Patrick Bergkamp, Lianke Breekland en Hanna Pot

Stagiairs

Jelle Aalders, Sander Bik, Guus Jenniskens, Gerben Krösschell, Bert-Jan van Norel, Peter Schutten en Maura Terpstra

› Uiteindelijk draait het bij Sovon om de vogels. Hun wel en wee wordt jaarlijks gedocumenteerd in een watervogel- en broedvogelrapport. Hiernaast een juveniele Steppiekiekendief, waarvan 2017 een eerste broedgeval voor West-Europa bracht. Vier jongen werden vliegvlug onder het wakende oog van de Werkgroep Grauwe Kiekendief. Deze jonge vogel werd gefotografeerd in de buurt van Duiven Gl. door Harvey van Diek

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Tel. 024 7 410 410
info@sovon.nl
www.sovon.nl

